

Framsidan

Aktuellt magasin om biblioteksfrågor från Kultur i Väst | Nr 2 | 2015

Att möta världen

Ett ljus i vardagen

Verktyg för mångfald

Ett modigt bibliotek

Översättningens utmaningar

Norrbottnen - de många språkens län. För att beskriva språklandskapet som vi lever och verkar i har vi använt oss av det uttrycket. Finska, meänkieli, samiska, ryska, thai, somali, arabiska och persiska är några av de språk som finns representerade i vårt län.

I Haparanda hörs finska talas lika ofta som svenska och skyltning på minoritetsspråk jämte svenskan är självklart i flera av länets kommuner. Nio av fjorton är också förvaltningskommuner, vilket bland annat innebär att personer har rätt att använda finska, meänkieli eller samiska i kontakten med kommunen. Förvaltningskommuner har ett särskilt ansvar, men enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska alla inom offentlig verksamhet främja minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige, och särskilt barns utveckling av en kulturell identitet. Enligt språklagen har också alla inom offentlig verksamhet ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

I Sverige finns idag 75 förvaltningskommuner, 59 stycken för finska, 19 för samiska och 6 för meänkieli. Därtill ska 14 landsting särskilt stödja användningen av dessa tre språk. Ett av dem är Norrbotten som årligen tilldelas 250 000 kronor i statsbidrag för skyltning, översättningar, informationsinsatser och organisationsöversyn. Vi som länsbibliotek sökte medel från denna peng och fick stöd för översättning av en broschyr riktad till föräldrar om webbresursen Polarbiblo.se. Vi hade dessförinnan inte producerat tryckt material på flera olika språk, och arbetet med översättningarna skulle visa sig intressanta och viktiga erfarenheter.

Först, vilka språk skulle vi välja? De tre

minoritetsspråk som förvaltningskommunerna och landstinget ska tillhandahålla information på, eller alla fem inklusive romani och jiddisch? Vilka samiska dialekter skulle täckas in? Nord-, syd-, lule-, pite- och ume-samiska? Vilka dialekter av romani? Kale, lovari, gurbeti, svensk romani, kaldaras, arli, romungri eller någon annan? Vilka andra språk skulle vi ta med? Efter undersökningar och diskussioner blev det till slut totalt 15 språk och uppdraget lämnades till en översättningsbyrå. Foldrarna trycktes och spreds i länet av biblioteken i Norrbotten och de publicerades även digitalt på Polarbiblo.se.

Vi konstaterade således att en hel del tankearbete krävdes kring val av språk och dialekter. Och om översättningar även skulle ha gjorts av Polarbiblo-bokmärken, affischer och flygblad, vilket vi vanligtvis brukar ta fram, ja då hade det krävts en ännu större budget. Efter en tid upptäckte också en i bibliotekspersonalen i länet att översättningen till finska inte var riktigt korrekt. Vi hade inte haft en tanke på att översättningarna skulle behöva granskas. Brister i översättningar, även från en auktoriserad byrå, visade sig vara en inte helt ovanlig erfarenhet när vi rådgjorde med kulturkollegor. Ännu en lärdom för oss. Vill vi vara säkra på att det material som tas fram håller det vi vill lova gentemot mottagaren, då bör det också finnas språkkunniga inom vårt bibliotekssamarbete eller i dess närhet som kan granska resultatet.

Detta till trots är det ett viktigt arbete som vi har påbörjat och som vi vill bli bättre på. Vi behöver inkludera fler språk när vi kommunicerar bibliotekens tjänster och mycket av det material som tas fram skulle

kunna delas och användas av fler. Ett exempel är Västernorrlands broschyr Språkjakten som vi använde när vi delade ut böcker och information om barns språkutveckling på olika språk till föräldrar förra året. Och nu går broschyren att trycka upp med det egna biblioteket som avsändare. Internationella biblioteket har också material tillgängligt för biblioteken att använda.

Förresten, jag glömde nämna att det svenska teckenspråket har samma status som minoritetsspråken, ett språk det allmänna också ska skydda och främja. I Norrbotten har vi förmånen att ha en teckenspråkstolk anställd inom bibliotekssamarbetet. Och jag kan verkligen intyga att det underlättar!

Att nå varandra på olika språk har många utmaningar. Men varesig det handlar om "google-translate" i mobilen eller en auktoriserad översättningsbyrå, är det en viktig station på vägen mot ett mer öppet och demokratiskt samhälle.

Foto: Erik Holmsted

Birgitta Markusson
Länsbibliotekschef
Norrbottnens länsbibliotek

2

Framsidan

Tidningen Framsidan ges ut av Kultur i Väst som är en förvaltning inom Västra Götalandsregionen. Framsidan ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor.

Ansvarig utgivare:
Fredrik Svedemyr

Redaktörer:
Helén Andersson
Fredrik Svedemyr

Layout och bildhantering:
Kerstin Strömberg
Fredrik Svedemyr

Kontakt:
Framsidan
Kultur i Väst
405 44 Göteborg
Tel: 031-333 51 00
redaktionen@framsidan.net

Webbplats:
www.framsidan.net

Prenumeration och adressändring:
www.framsidan.net
prenumeration@framsidan.net

Omslagsillustration:
Jonathan Jasefsson

Tryck:
Cela Grafiska
ISSN-nummer
1651-1271

Vid efterfrågan går det att få Framsidan inläst
Hör av dig till
lars.bred@kulturivast.se
Tel: 031-333 51 88

Innehåll

Översättningens utmaningar	2
Länsbibliotekschef Birgitta Markusson i Norrbotten om språk och översättningar	
Verktyg för mångfald	5
Analysverktyget som gör kulturinstitutioner bättre på mångfald	
Ett ljus i vardagen	7
I Pajala kantas vardagen av en vilja att skapa bra möten	
Biblioteket blev ett stopp på vägen mot ett nytt liv	10
Micheal Abudalla från Syrien förbereder ett liv i Pajala	
En dörr till språket	11
Frivilliga ger nyanlända svenskundervisning	
Hon skriver bort skammen	13
Författaren som gör upp med tidigare generationers skam för språket	
Medieförsörjningsplan i utveckling	14
Internationella biblioteket är nyfiken på bibliotekens arbete	
Ett modigt bibliotek	15
Kista bibliotek har plats för alla	
Med fokus på möten	18
Svenska med baby bryter segregationen	
Lyckad Skånemodell inspirerar	20
Om kompletterande medieförsörjning i Skåne, Jönköpings län och Västra Götalandsregionen	
Samarbete som underlättar	21
Mångspråksbiblioteket är en resurs för kommunens skolbibliotek	
Bra bemötande bygger gemenskap	23
Om hur Pajala centralskola möter mångfalden av språk	
Med fötterna i språkmyllan	26
Profilen – Margaretha Lindh, chef på Internationella biblioteket	
Bibliotek i exil	29
Världens första Kurdiska bibliotek finns i Alvik	
Kåseri – Om jag hade ett bibliotek	31
Författaren Marjaneh Bakhitari om ett bibliotek som inte sätter punkt	

Verktyg för mångfald

Fem europeiska länder har i ett gemensamt EU-projekt utvecklat ett diagnosverktyg som ska hjälpa offentligt finansierade kulturinstitutioner att höja kvaliteten på sitt mångfaldsarbete.

Text och bild: Helén Andersson

Verktyget är byggt och konstruerat utifrån demokratitanken att offentligt finansierat kulturliv ska komma alla tillgodo. Både som arbetsplats, upplevelse och kunskapscenter.

– Man ska som kulturinstitution kunna testa sig själv och ställa en diagnos hur institutionens mångfaldsarbete ser ut, berättar Ida Burén, VD för Intercult, ett svenskt produktions- och resurscentrum.

Revival

Diagnosverktyget bygger på ett visst antal frågor där svaren som ges leder till olika kriterier som placerar institutionen på en avancerad nivå, en medelnivå, en lägre medelnivå eller en grundnivå.

– Vi har intervjuat 60 kulturinstitutioner i hela Europa och ingen ligger på avancerad nivå, berättar Ida Burén. Däremot är det flera som ligger under grundnivå, men vi har bestämt oss för att behålla våra nivåer. Det skulle kännas fel att sänka kraven.

I Sverige har Ida Burén kunnat konstatera att om en kulturinstitution ska hamna på avancerad nivå när det gäller mångfaldsarbete, krävs en uttalad vision och policy.

– På så sätt har det varit intressant, skratrar hon. Vi började vår resa i projektet med att konstatera att det där med visioner och policy bara är hyllvärmare som samlar damm. Men efter tolv intervjuade institutioner här i Sverige kan vi konstatera att de som inte har dessa uttalade dokument, de kommer ingenstans. Så styrdokument har fått en revival i vårt projekt.

Mod Ida Burén konstaterar att det krävs mod av kulturinstitutionen att använda diagnosverktyget.

Bibliotek i framkant

Frågorna som ska besvaras av kulturinstitutionen handlar om sju olika perspektiv. Det handlar om vision och policy, om besökare, publik eller deltagare, om programutbud, utställningar eller repertoar, om samarbetspartners, om personal, om styrelse och om underleverantörer.

– Biblioteken är den enda kulturinstitutionen i Sverige som har en strategi när det gäller underleverantörer, säger Ida Burén. Här finns en vana att köpa in bokbestånd

och krav på mångspråkighet. Andra kulturinstitutioner tänker nog mer på café och städmaterial.

Arbetet nu handlar om att ta fram vilka frågor de olika perspektiven ska innehålla för att institutionen ska kunna göra rätt analys.

– Diagnosverktyget är ju tänkt som ett självhjälpsverktyg där de svar du ger placerar dig på en av de fyra nivåerna för att lätt se vad som behöver göras, säger Ida Burén. Än så länge är verktyget för komplicerat,

för svårt hel enkelt. Men vi jobbar för att förenkla det och hoppas kunna lansera det på webben i höst.

Från teori till praktik

I Sverige har Ida Burén och Intercult genomfört arbetet i samarbete med Region Västerbotten. Tillsammans valde de ut och intervjuade de tolv kulturinstitutionerna runt om i Sverige som bestod av en mix av museer, scenkonstinstitutioner, kulturhus, kulturskolor och bibliotek. I analysen av dessa intervjuer konstaterar Ida Burén bland annat att det största hindret i mångfaldsarbetet är rekryteringen av personal.

– Ett hinder som är svårast att göra något åt och svårast att komma åt, menar hon och berättar att en annan insikt som gjordes var bristen på kunskap om hur man jobbar med statistik och hur man lär känna sitt upptagningsområde.

– Där var biblioteken jätteduktiga, berömmar hon. De kan sina lokalsamhällen.

Det kom också oväntad hjälp i arbetet med verktyget när Ida Burén i höstas blev kontaktad av Marie Johansen, enhetschef på Hallunda bibliotek och juryordförande i juryn som utser Årets mångspråksbibliotek. Marie Johansen hade hört talas om diagnosverktyget, var nyfiken och ville prova det i juryarbetet.

– Egentligen var det lite tidigt att gå från teori till praktik, men de är så duktiga i Botkyrka och de lovade att vi fick ta del av deras arbete och vad de tyckte om verktyget.

Juryn som tog del av verktyget konstaterade snabbt att de behövde konstruera och identifiera egna enkla och relevanta frågor som skickades ut till de nominerade biblioteken. Och det är precis så man måste göra, konstaterar Ida Burén.

– Att använda diagnosverktyget som bedömningskriterier, en form av kvalitetsram där de i det här fallet fick gemensamma bedömningskriterier. Det är komplext nog och eftersom svaren kräver egen analys är det bra med frågor som är relevanta och intressanta i sammanhanget. Jag tycker det blev väldigt

bra. För det är ju det diagnosverktyget handlar om; Hur vi kan använda det.

Samarbete

Produktionsgruppen Intercults ambition är sedan tjugo år tillbaka att genom samarbete med kollegor i Europa och internationellt utveckla och internationalisera det svenska kulturlivet. Deras verksamhetsmodell är bland annat att jobba i nätverk och ett av de europeiska nätverk de arbetat i är Platform for intercultural Europe. Det var här idén om att göra en ansökan av EU-medel för att utveckla och ta fram ett diagnosverktyg för mångfaldsarbete på kulturinstitutioner föddes.

– Vi var fem europeiska organisationer som gjorde ansökan, berättar Ida Burén. Så man kan säga att det är ett europeiskt initiativ med Spanien, Italien, Österrike, Belgien och Sverige som deltagande länder. Och vi fick pengarna, konstaterar hon nöjt.

Samma typ av aktiviteter har skett i alla fem länderna där en del har varit att ta fram och utveckla verktyget. Dessutom har alla knutit kulturinstitutioner till sig för research och för att kunna göra en pilotstudie, alla har arrangerat workshops som handlat om att höja kunskapen hos kulturinstitutioner, och alla har arrangerat konferenser på samma tema.

– Just nu är vi inne ett analysarbete. Trots ganska olika förutsättningar är det meningen att verktyget ska vara giltigt för alla kulturinstitutioner i hela Europa, säger Ida Burén. ■

Mångspråkig vinnare

Årets mångspråkiga bibliotek finns i Rinkeby och du kan läsa mer om juryn och diagnosverktyget på framsidan.net

Kort och gott

Sommarboken

I mitten av juni drar sommarens största läskampanj Sommarboken igång. Det är fjärde året för Sommarboken och i år deltar 225 bibliotek och filialer runt om i Sverige, en dubblering mot förra årets deltagare.

Kampanjen pågår mellan 15 juni – 30 augusti och riktar sig främst till barn mellan åtta och tolv år.

Ny kurs om bilderböcker

Kursen Bilderboken och omvärlden är ett unikt första samarbete mellan Kultur i Väst och HDK – Högskolan för design och konsthantverk. Kursen riktar sig till yrkesverksamma inom kulturområdet som vill utveckla ett medvetet förhållningssätt till bilderboken och kvalificera samtalet om bilderböcker och bildberättande.

– Målet med kursen är att fördjupa förståelsen och höja kompetensen för bilderboksmediet, säger Eva Fred, konsulent på Kultur i Väst och initiativtagare till kursen som startar i september och omfattar 7,5 högskolepoäng.

Litteraturbanken som bokpuffar

Litteraturbanken ägnar sig åt att digitalisera svensk litteratur och på deras hemsida finns både klassiska mästerverk och okända pärlor att läsa gratis som e-böcker. Under våren har Litteraturbanken, Kultur i Väst och Bokpuffen inlett ett samarbete som bland annat innebär att ett urval av Litteraturbankens böcker i sommar och framöver kommer att dyka upp som bokpuffar på Bokpuffen.se.

Ett ljus i vardagen

Det finns något stort i den där vardagen som rullar på. Vissa dagar är som vanligt, andra kommer med nya utmaningar. Ibland formuleras det projekt och planer. Andra gånger föds idéer i spontana möten. Med ett öppet sinne blir det ofta bra flyt i verksamheten. Framsidan har varit på besök i Pajala, där biblioteket är ett nav för såväl integration som läslust.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

En stor ugglan i trä sitter på en hög stolpe nerstucken i marken utanför busstationen. Pajalas vapen. En symbol för vishet.

– Fast ugglan är egentligen ett ganska korkat djur, skrattar bibliotekschef Fredrik Paganus.

Isen ligger kvar på Torne älv. Här och var längs vägen till biblioteket ligger krispig snö blandad med grus i högar. Det finns ändå en motsättning i naturen. Is och snö, som bryter mot den milda vår luften och den skarpa solen. Biblioteket i Pajala har sin egen väg, Biblioteksvägen. Undrar lite för mig själv om pizzerian och Konsumbutiken också har sina egna vägar. Så är inte fallet. Däremot har skolan också en egen väg. Men så ligger den också vägg i vägg med biblioteket och då kanske det föll sig naturligt. En smula symboliskt möts också de två vägarna.

– Vi är ett integrerat skol- och folkbibliotek, berättar Fredrik när vi rullar in på parkeringen utanför både Pajala centralskola och biblioteket eller Bibblo, som det också kallas här.

Fredrik är bibliotekarie i andra generation. Hans mamma var en gång bibliotekschef. Fast då låg biblioteket på en annan gata. Men valet var inte givet. Som många andra i Pajala har också Fredrik provat lyckan i andra städer och har bland annat haft några år i Stockholm. Nu är han tillbaka i kommunen. Han jobbade tidigare som barnbibliotekarie. Men för drygt två månader sedan tillträdde han tjänsten som bibliotekschef.

Möjligheter Framsidan har besökt biblioteket i Pajala eller Bibblo som det också kallas. Här finns en närhet i vardagen. En närhet som gör biblioteket till en plats där möjligheter föds över en kaffekopp i fikarummet, såväl som bland hyllorna. Många av kommunens asylsökande befinner sig i ett ingenmansland i väntan på besked från Migrationsverket. Biblioteket har här blivit en dörr till språket och en bro mellan olika världar.

– Ett folkbibliotek på en liten ort blir lite som en lanthandel där folk möts. Mycket blir gjort för det finns en närhet. Det är få kommunala instanser som man kan påverka så direkt som biblioteket, säger Fredrik.

Det behöver inte alltid vara mer komplicerat än ett spontant möte och kan handla om alltifrån en idé mellan hyllorna, ett in-

köpsförslag till ett formaliserat samarbete.

– Det är väldigt många vi inte har daglig kontakt med och som man bildar en slags ytlig relation till. Men vi har ett förhållningssätt att hoppa på något när det händer. Det blir en slags direktrespons. Vi försöker dra nytta av den glädje som finns i att vara tillmötesgående, fortsätter Fredrik.

Konkurs och nya möjligheter

De senaste åren har Pajalaborna mött en del förändringar. 2012 öppnade företaget Northland Resources ett dagbrott i Tapulivouma, ett myrområde cirka 20 kilometer norr om Pajala centralort. Hoppet om en slags gruvbom var stort i kommunen och det byggdes både arbetarbostäder samtidigt som huspriserna sköt i höjden. Förra året gick Northland Resources i konkurs och alla förväntningar på järnmalmens förlösning för framtiden grusades. Men tomrummet efter gruvan har samtidigt öppnat möjligheter för andra. Övernattningsslagenhetererna för gruvarbetarna har nu blivit flyktningbostäder och ger drygt 250 asylsökande en chans att starta ett nytt liv i Sverige.

I Pajala finns ett huvudbibliotek och tre filialer ute i de mindre samhällena. Alla bibliotek är integrerade skol- och folkbibliotek. På biblioteket i Korpilombolo har Carina Fagervall jobbat med ensamkommande flyktningbarn. Under de senaste tre åren har mångfalden av språk förändrats i den lilla skolan med drygt 100 elever.

– Vi har en skylt som hälsar välkommen på 16 olika språk, berättar Carina som jobbar både på biblioteket i Korpilombolo och inne på huvudbiblioteket.

– Jag brukar ha elever från förberedelseklass som besöker biblioteket två dagar i veckan. Jag berättar om tidskrifter och vad som finns på biblioteket. Den stora utmaningen är språket. Men det brukar gå bra och ibland tar vi mobilerna till hjälp, berättar hon vidare.

Mångspråk på nätet

Tidigare beställde Carina böcker från Internationella biblioteket IB. Nu har IB en annan roll och jobbar inte med depositioner av medier på samma sätt. Däremot kan biblioteket fortfarande få tips och råd för olika typer av inköp. Samtidigt har Norrbotten byggt upp en gemensam katalog för länets samtliga bibliotek och sjösatte den gemensamma portalen bibblo.se för drygt två år sedan, vilket gör att böcker på många språk är tillgängliga på länets 46 folkbibliotek med ett gemensamt lånekort.

Navet Alla bibliotek i kommunen är integrerade skol- och folkbibliotek. På en del plan kan samarbetet mellan skolmedier och läsfrämjande arbete. Inte minst när det gäller att främja språkutvecklingen hos elever med annat modersmål är ett tidigare samarbetsprojekt där man förenade läsfrämjande arbete med elever som tog jägarexamen.

– Nu har vi bibblo.se och det har blivit väldigt bra, säger Carina vidare, som samtidigt tycker det är en utmaning att förmedla läsning på andra språk.

– Jag ser att barnen ofta vill in i de tjocka böckerna och längre berättelserna. Det är svårt att veta vad man lånar ut ibland, men jag försöker undvika böcker med våld, säger hon.

En del av arbetet handlar också om att förmedla biblioteket som plats. Det är inte alla som har en bibliotekstradition i bagaget. Vad som många gånger tas för givet bakom en viss typ glasögon, ses inte lika självklar bakom andra.

– Biblioteket är också en rastplats för eleverna och vi når många av barnen. Men jag vill också få de vuxna till biblioteket för att kunna visa vad som finns, säger Carina.

Med öppet sinne

Bakom disken hjälper Fredrik två flickor. En av dem behöver ett nytt lånekort. Några tangentryckningar senare försvinner de ut genom dörren med varsin bok.

– Egentligen vill jag inte ha den här disken. Jag skulle hellre vilja ha informationspunkter och att vi rör oss ute i biblioteket, säger Fredrik.

Men det är inte bara de anställdas position bakom disken. Fredrik när också en dröm om att flytta hela biblioteket till en annan del av skolan som ligger närmre torget. Men det är ett annat kapitel i ett annat bokslut möjligen. Under tiden försöker han öppna upp den här ytan så gott det går. En yta han också tror spelar en viktig roll för mångfalden i Pajala. Det finns medier och elektroniska resurser i form av utländska

skola och bibliotek bli skarpare. Fredrik Paganus är sedan drygt två månader tillbaka ny bibliotekschef och ser biblioteket som en tydlig resurs för både mångspråkiga och modersmål än svenska. Kontaktytan mellan skola och bibliotek skapar också möjligheter att stärka läsningens ställning bland elevernas föräldrar. Ett exempel på detta

dagstidningar på nätet. Det som inte finns går oftast att beställa. Biblioteket samarbetar också med frivilliga i kommunen som behöver information eller material till svenskundervisning för asylsökande. I Pajala med sina drygt 6 000 invånare finns det stora geografiska avstånd, som i vissa fall sätter sin prägel på den kommunala servicen. Det finns samtidigt en närhet människor emellan. En närhet som kanske inte alla gånger är en fördel. Men med hjärtat på rätt ställe kan den vara en grund för ett arbete som inte alltid styrs av välskrivna planer eller vassa paragrafer. Biblioteket som mötesplats skapar ständigt kontaktytor mellan människor, lokalt och globalt. Det handlar, enligt Fredrik Paganus, till stor del om att möta omvärlden och dess förändringar med ett öppet sinne. I Pajala har det hänt mycket på kort tid. En del av

de förändringar som har skett skapar både möjligheter och utmaningar för biblioteket. En del av arbetet för att möta utmaningarna är i sin linda. Men framförallt finns där en stark vilja att fånga upp såväl idéer som att skapa en bra verksamhet för alla.

– Vi utgör en demokratisk grund där vi kan stå för väldigt mycket service för alla i kommunen. Man behöver inte alltid tänka utifrån aspekten att man ska lära sig något här, utan bara att man kan komma till ett utrymme där man kan slösurfa och använda sig av våra medier. För många i Pajala och inte minst för våra asylsökande finns vi som ett ljus i mörkret tror jag, säger Fredrik Paganus. ■

Fakta

Kommuninvånare: 6 303

Bibliotek

Bemannade bibliotek: 4

Biblioteksanställda: 5

Totalt antal besök: 88 635

Medier

Titlar av fysiska medier på svenska: 53 392

Titlar på nationella minoritetsspråk: 3 179

Titlar på utländska språk: 1 571

Totalt antal utlån: 39 009

Källa: bibstat.libris.kb.se

Biblioteket ett stopp på vägen mot ett nytt liv

För drygt ett halvår sedan kom Micheal Abudalla till Pajala från krigets Syrien. Nu hoppas han på uppehållstillstånd och en ny start i livet. Biblioteket är den plats han går till för att få en ingång till svenska språket, såväl som att hålla sig uppdaterad om läget i Syrien där hans fru och två barn fortfarande är kvar.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

Utanför de stora fönstren mot Biblioteksvägen gnistrar iskristaller i snödrivan som ligger kvar. Micheal sitter vid en av datorerna och skannar av nätet. Framför honom mellan tangentbordet och skärmen ligger ett lexikon och en bok om vårdterminologi på arabiska och svenska.

– Jag är läkare. Tidigare gjorde jag lite praktik på sjukhuset. Men sedan en månad tillbaka kommer jag till biblioteket varje dag för att lära mig mer svenska. Språket är nyckeln för att komma in i ett samhälle och jag kan inte bara prata engelska hela tiden, berättar Micheal.

Han kommer från Homs inte långt ifrån Libanons norra gräns och flydde till Sverige via Turkiet. Kvar i Syrien finns hans fru och två barn på sju och nio år.

– Jag saknar min familj och försöker ringa varje dag. Situationen i Syrien är väldigt instabil och varje dag är det något på nyheterna. Jag väntar på besked om uppehållstillstånd nu och hoppas att min familj kan komma hit, så vi kan börja ett normalt liv, säger Micheal vidare.

Skapar möten

I väntan på att allt ska falla på plats och att livet ska kunna börja om i den här delen av världen försöker Micheal lägga grunden för en ny tillvaro. Han brukar vara på biblioteket fyra timmar om dagen för att plugga svenska och medicinsk terminologi. På måndagar och

Väntan Micheal Abudalla är läkare från Syrien. Han väntar på beslut från Migrationsverket. Utan uppehållstillstånd är han inte berättigad till någon formell svenskundervisning. Istället går han till biblioteket och försöker lära sig svenska och förbereda sitt nya liv i Sverige.

tisdagar går han på svenskundervisning som Röda korset och ABF bedriver med frivilliga krafter. För att ytterligare stärka språket och en känsla av gemenskap, har Micheal också tankar på att dra igång ett spårkafé på biblioteket. Det är en idé som mer handlar om att hitta en passande dag och om att nå ut med arrangemanget. Men planerna är i rullning och förhoppningen är att dra igång under sommaren.

– Det är bra att gå på kurs och lära sig. Men det är också bra att möta folk och ha

andra att prata med, säger han vidare.

Sedan det inte blev någon gruvbom i Pajala har framtidstron på en del håll fått lite suddiga kanter. Men för Micheal känns det som han hamnat rätt.

– Jag planerar att stanna här och jobba här om det går. För barnens skull tänker jag också att det är bättre att stanna. Det är svårt att bryta upp igen och hela tiden börja om. Det känns som det är lättare att börja ett nytt liv på ett litet ställe. Jag har fått vänner och har ett bra liv, säger Micheal Abudalla. ■

En dörr till språket

Många av de som kommit till Pajala väntar på beslut från Migrationsverket. En ovisshet och en väntan som kan vara svår. Utan uppehållstillstånd har de inte tillgång till formell svenskundervisning. Men frivilliga krafter ger nyanlända en introduktion till svenska språket.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

Undervisning För många asylsökande tar det lång tid att få besked om uppehållstillstånd. Ett vakuum mellan två världar som kan vara en svår tid. Ett sätt att fylla tomrummet med mening är den svenskundervisning som frivilliga arrangerar i Pajala. För Nadim El Baroudi är det ett sätt att förbereda sig och samtidigt få träffa andra.

Snett emot Pajalas solur ligger Tingshuset, eller vad som kanske snarare skulle kunna liknas vid ett slags multifunktionshus. I huset delar polisen, teatern och ABF lokaler. I trappan upp mot den gamla tingssalen hänger teateraffischer. Där det tidigare var rättegångar bakom mer eller mindre lyckta dörrar, spelas det nu teater och åhörare har blivit publik. På andra våningen förbi orientalistisk rekvisita har ABF en korridor. I ett av rummen bjuder Anneli Mäkinen på fika. Det

är valborgsmässoafton och dagens fikagäster har just kommit från torget där de tillsammans med andra pajalabor har hälsat våren välkommen. Andra dagar är det svenskundervisning. Idag är det en stund att mötas över kanelbullar i flätade korgar och kaffe.

– Första gången jag kom hit frös jag. Nu är det bättre. Jag har haft praktik och försöker lära mig svenska. Det är en lång väntan och svårt att starta om sitt liv utan att veta. Men jag hoppas jag ska kunna studera och

få ett jobb. Det är bra att komma hit och få lära sig lite svenska innan jag kanske sedan börjar på Svenska för invandrare, säger Nadim El Baroudi som har varit i Pajala drygt ett halvår.

En siffra

Han tog sig från Syrien med båt till Italien och sedan vidare till Sverige via Turkiet. En resa som kostade honom flera tusen euro och med livet som insats. Och en resa som

Engagerad Anneli Mäkinen är en av de frivilliga som ger nyanlända i Pajala svenskundervisning. Hon engagerar sig även för att skapa kontakter och ge människor en chans att mötas även utanför klassrummet. Det kan handla om praktikplatser eller en fika hemma hos någon familj. Att ha en plats att komma till kan betyda mycket.

också reducerar människor till siffror i ett cyniskt system där någon livnar sig på andras längtan efter en plats på jorden utan hot eller förtryck.

– Så fort jag klev ombord på båten var jag inte längre Nadim, utan bara en siffra för att kunna pressa in så många som möjligt. Jag var rädd hela tiden. Rädd för att båten skulle sjunka, att vi skulle bli tagna när vi seglade nära den syriska kusten eller att kaptenen skulle bestämma sig för att vända om och att allt skulle vara förlorat, berättar Nadim vidare.

Bjuda hem

Det är en verklighet som är svår att föreställa sig bland bullar och kaffekoppar i ABF:s lokaler, där Pajalas vårsol bryter in genom fönsterraden.

– De här människorna har klarat sig från krigshot och kylan i Pajala när de först kom. Många hade det svårt under vintern. Nu gäller kampen att göra en insats för att de ska

kunna bli något och komma vidare med sina liv, säger Anneli.

Hon är själv född i Finland och hennes föräldrar flydde undan kriget. Berättelserna om alla fasor och umbärande har gått i arv och Anneli kan lätt identifiera sig med dagens flyktingar och deras erfarenheter.

– Det finns alltid rasister och människor som tycker de vore bättre om de stannade vid Medelhavet. Men jag tycker det finns en bra attityd generellt i Pajala. Bara vi kunde få fler att engagera sig, säger Anneli vidare och tycker det kunde vara en bra idé om folk i byn kanske kunde bjuda hem nyanlända för en pratstund i sina hem för att på så sätt bygga vidare på fikastundens gemenskap.

En plats

Samtidigt tonar sötman i bullarna ut och kaffet svalnar. Vid någon punkt behövs också fler insatser för att människor från andra delar av världen ska kunna göra en omstart i livet.

– Vi jobbar även med att försöka ordna praktikplatser. Det kan handla om att stå i ett kafé eller om att klippa gräset. Det viktiga är att det finns en plats att komma till där de får kontakter och kan öva upp språket. Det kan vara dörren till ett nytt liv, säger Anneli. ■

Framsidan i Pajala

Vårt besök i Pajala fortsätter även i nästa nummer. Då kan du läsa om en uppföljning av det läsfrämjande projektet som förener jakt och läsning. Du kan även läsa om barns delaktighet i bibliotekets inköp av böcker.

Hon skriver bort skammen

Tidigare skämdes hon för sitt språk. Nu skriver Kerstin Tuomas Larsson böcker på meänkieli för att värna sitt språk och samtidigt kunna åter skapa den stolthet hon en gång borde känt.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

Hon brukar säga att hon är född och uppväxt på kyrkogården i Pajala. Hon bor fortfarande i huset där hon föddes och föräldrarna ligger begravda 40 meter från huset.

– När jag växte upp pratade vi svenska i hemmet. Men i ladugården bland korna pratade man tornedalsfinska, eller meänkieli som det nu heter, säger Kerstin Tuomas Larsson.

Svenskan infördes som undervisningsspråk i Tornedalen under slutet av 1800-talet och 1920 var skolan helt försvenskad. Som barn skickades hennes föräldrar söderut på en så kallad ”hjärntvättarresa”. En slags språkresa där de skulle lära sig riktigt svenska.

– Min mamma föddes i Junosuando och fick lära sig att se ner på sitt språk, berättar Kerstin Tuomas Larsson vidare.

Identitetskris

Skammen kring språket har hon sedan ärvt. Under sin egen skolgång upplevde hon det många gånger som besvärligt att byta språk på rasterna när hon var med barn som pratade meänkieli. Senare ville hon också lämna sitt arv och sitt språk bakom sig.

– Jag ville inte befatta mig med den där skammen. När jag gifte mig 1965 blev jag Larsson och jag tyckte det var så skönt.

Men att suddas ut sin identitet är inte alltid så enkelt som att gifta bort ett namn. Med tiden var det något som börja skava och till slut fick hon agera.

– Jag fick identitetsproblem och stegade in på pastorexpeditionen och tog tillbaka mitt gamla namn.

Förändrad attityd

Med tiden har också attityderna förändrats. Idag är Pajala förvaltningsområde för meänkieli och finska. Det tar sig bland annat uttryck i att skyltar på biblioteket är flerspråkiga. Kommunens webb är tillgänglig på de olika språken och det finns en minoritetsspråkshandläggare i den kommunala förvaltningen. Kerstin själv är engagerad i Svenska Tornedalingars riksförbund som bildades på 80-talet och verkar för att stärka tornedalingarnas identitet och språkliga och kulturella förankring. Som ett led i denna skiftning har också Kerstin Tuomas Larsson börjat skriva på meänkieli.

– Jag hade inte tänkt skriva och hade från början inte riktigt självförtroendet. Men så hamnade jag i en livskris och skrev på nätterna. Jag skickade in några av mina dikter till Haparandabladet och blev publicerad, berättar hon vidare.

Hennes första bok diktsamlingen ”Ääni kirkonmaan juurelta” (Röst från kyrkogårdens rot) kom ut på det lilla förlaget Kaamos 2002, som är Svenska Tornedalingars riksförbunds eget förlag. Dikterna har en stark koppling till Tornedalen med sin natur och vardagens spektrum av skiftningar. Den andra diktsamlingen ”Elämän aalot” (Livets vågor) kom ut fyra år senare och har spår av den där skammen hon växt upp med och en känsla av utanförskap.

– Trycker du ner ett språk, trycker du ner en människa i stövelfskafet, säger Kerstin och har i sitt författarskap nu gjort upp med sin egen livshistoria.

Mission för språket

Senare har hon även börjat skriva barnböcker. Enkla barnböcker som helt enkelt ska främja barnens språkutveckling på meänkieli. Hon har själv jobbat 40 år som lärare i Pajala och har under årens lopp också fått en allt större insikt om flerspråkighetens fördelar.

– Förr trodde man att barnen var tvungna att lära sig svenska före finska. Idag vet vi att det inte är på det sättet, säger hon.

Det är inte bara genom sitt författarskap som Kerstin främjar det tornedalska språket och kulturen. Genom ett revitaliseringsprojekt från Meän akateemi - Academia Tornedaliensis, är hon med i en grupp som jobbar med olika byars namn och dess historia. Som ett led i denna revitalisering reser hon också runt och träffar barn och läser ur sina böcker. Nyligen var hon i Haparanda och läste upp olika berättelser för två hundra barn på en vecka.

– Jag träffar många barn och pratar om människors lika värde. Min vision är att språket ska få leva. Även när jag inte är här, så ska språket finnas kvar. Vi är alla lika värda oavsett var vi kommer ifrån och vilket språk vi talar. Språket har en framtid och den börjar redan i förskolan, säger Kerstin Tuomas Larsson. ■

Medieförsörjningsplan i utveckling

Internationella biblioteket är nyfiken på hur deras nya uppdrag gällande kompletterande medieförsörjning på andra språk än svenska har ändrat arbetet på landets bibliotek. Nu skickar de ut en enkät som förhoppningsvis ska ge besked.

Text och bild: Helén Andersson

Internationella biblioteket, IB, fick år 2014 en ny inriktning i det nationella uppdraget som bland annat innebar ett mer konsultativt arbetssätt. Den nya medieförsörjningsplanen innebär att kommunerna tar större ansvar för sina egna bestånd av medier även på andra språk än svenska och att IB kompletterar vid behov med enstaka titlar när det gäller de stora och etablerade språken.

– Depositionslånen har gått ner, men minskningen av enstaka lån är marginell, konstaterar Junko Söderman, utvecklingsledare på IB, när hon tittar i statistiken. Om biblioteken köper in egna medier är det ju bra, men jag vet att det finns ett missförstånd gällande medieförsörjningsplanen där många bibliotek tror att vi inte skickar några depositioner alls och därför avstår att beställa från oss.

För att ta reda på om biblioteken ändrat sitt sätt att arbeta sedan 2014, har Junko Söderman under våren skickat ut en enkät till de folkbibliotek inklusive integrerade bibliotek som lånat något hos IB de senaste 700 dagarna. Hon är också nyfiken på om biblioteken använder de verktyg som finns på IBs webbplats interbib.se.

– Jag hoppas att jag får svar som kan ge oss vägledning och riktning i vad det är vi behöver göra mer för att stödja biblioteken, säger Junko Söderman som hoppas kunna

redovisa enkätresultatet på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg i september.

Lättare sökning

Anledningen till att IB hellre vill främja beställningar av enstaka lån än depositioner är, säger Junko Söderman, att enstaka lån blir mer behovsanpassade, medan depositioner blir generella och anonyma.

– Det är också svårt att veta om en deposition läses eller inte.

För att kunna hjälpa biblioteken med att specificera ett önskemål har IB börjat lägga in skönlitterära genreord i katalogsposterna, både för vuxen, barn- och ungdomslitteratur, samt ämnesord för barn- och ungdomslitteratur, vilket Junko Söderman hoppas ska underlätta identifieringen av böcker. I många katalogsposter ligger det dessutom kortfattade beskrivningar om vad böckerna handlar om på arabiska, kinesiska, persiska, ryska och spanska.

– Så att låntagaren själv kan välja vad hen vill låna, förklarar Junko Söderman som i sammanhanget vill nämna IBs uppdrag att katalogisera mer i Libris.

– Vårt mål är 100 procent och vi har därför just anställt två nya katalogisatörer.

Under 2013 och 2014 var IB ute på litterär turné med inriktning på barn- och ungdomslitteratur. En populär och givande

Kompetenscenter - En enkät är ute, vi kan erbjuda filmade föreläsningar, mallar och skyltar utökas med fler språk och katalogposter har blivit mer matnyttiga och kommer att bli tillgängligare via Libris, sammanfattar Junko Söderman, IBs verksamhet 2015 gällande deras roll som nationellt kompetenscenter inom mångspråkiga medier.

turné som tyvärr inte kom alla till del. Därför har IB nu fått projektmedel från Kungliga biblioteket för att börja filma föreläsningar och lägga dem på IBs webbplats.

– Där kommer vi också att lägga en instruktionsfilm om vårt nya interbib.se, säger Junko Söderman och avslöjar att IB också har fått extraanslag från Kungliga biblioteket för att bland annat ta fram knubbtexter på fler språk som ska läggas ut på webben under hösten. ■

Ett modigt bibliotek

Kista bibliotek är med sina 2 400 kvadratmeter Stockholms näst största bibliotek och ligger mitt i ett av Skandinavians största köpcentrum, Kista Galleria. Sedan biblioteket öppnade den 23 augusti 2014 har antalet besökare tredubblats och antalet utlån dubblerats.

Text och bild: Helén Andersson

Rent fysiskt har biblioteket i Kista bara flyttat några 100 meter fågelvägen. Men det är metrar som gjort stor skillnad och där utgångspunkten för flytten var att placera biblioteket där människor finns och rör sig.

– Bibliotekets placering i gallerian har inneburit att vi når en större bredd av besökare, menar Elisabeth Aquilonius, chef för biblioteken i Husby, Kista, Rinkeby och Tensta. Kista är en internationellt präglad stadsdel på många sätt och den här placeringen gör att vi når såväl boende i området som shoppande besökare och företag i området med andra språk än svenska som officiellt språk. Vi når över huvud taget alla mer.

Öppet och flexibelt

Biblioteket i Kista Galleria är ett tillgängligt bibliotek på många sätt. Förutom att det ligger mitt i ett köpcentrum har det samma öppettider som Kista Galleria och bibliotekslokalen är en modern, inbjudande och öppen lokal med många möjligheter för besökaren att välja aktivitet.

– En sak vi ville jobba med när vi flyttade hit var synligheten och öppenheten, säger Elisabeth. Ytmässigt är biblioteket 2 400 kvadratmeter och du ser i princip väldigt långt var du än befinner dig.

Den stora loungen dominerar där det finns gott om flyttbara sittplatser, en rad av hängmattor längs fönsterväggen med utsikt mot shoppande kunder i gallerian, och flexibla utställningsrum för digital konst där det just nu rullar boktips med medarbetare och besökare.

– Ett tecken på att besökarna trivs är att de flyttar på möblerna efter behov. Sedan är det ju en utmaning för oss som jobbar här att möblerna inte alltid står där de ska vara, ler Elisabeth.

Centralt i loungen finns bibliotekets scenrum som är öppet från två håll och som möjliggör även sen ankomst vid ett evenemang.

– Vi vill uppmuntra nyfikenheten och det ska vara möjligt att komma in trots att evenemanget har börjat, förklarar Elisabeth och berättar att många sitter och läser eller plug-

Bygger verksamhet Med sin placering mitt i Kista Galleria uppfyller biblioteket sitt mål med att finnas där människor är. Just för att vi har så mycket mer besökare behöver vi anpassa både vår verksamhet, kunskap och kompetens.

gar där när det inte är verksamhet.

Samma öppna princip gäller för den arbetsklub för personalen som ligger mitt i lokalen. Ett arbetsrum med mycket fönster och insyn från alla håll.

– Placeringen har flera funktioner där ett är ett sätt att visa att vi gör så mycket mer än att sätta ut böcker i hyllorna, förklarar hon. Men tanken är också att vi ska kunna se när det blir köbildning och högt tryck och lätt kunna komma ut och hjälpa till. Och vi har andra, mer undanskymda arbetsplatser också, tillägger hon.

Gränsöverskridande

Att arbeta i en stadsdel där 80 procent har utländsk bakgrund har skapat en verksamhet anpassad därefter, både när det gäller rekrytering av personal och arbetet med medier. Till exempel är alla medier på andra språk än svenska placerade väl synligt längst fram, och biblioteket har som målsättning att inom ett antal år få ett mediebestånd där 40 procent ska vara på andra språk än svenska och engelska.

– Det är ett jobb som kommer att ta tid, men vi har redan ökat från 15 procent till 24,

ler Elisabeth nöjt.

Bredvid arbetsklubben, nära alla böcker på många språk, finns språkstudion där all litteratur som kan vara viktig för den som ska lära sig svenska, finns samlad. Här finns all lättläst litteratur, språkkurser, ordböcker och annat material för den som är nyanländ. In till språkstudion, mitt i den öppna loungen, lyser en gul inomhuspergola där bokräddare står på rad. Längre in i pergolan finns ett programrum där biblioteket erbjuder regelbunden digital handledning.

– Vårt mål är att utveckla språkstudion till en verksamhet som fokuserar på digitala resurser och med en programverksamhet som är anpassad för de som håller på att lära sig svenska, förklarar Elisabeth. Och här är bland annat rekryteringen av personal med fokus på språk viktigt.

Ett annat genomtänkt arbete med fokus på bibliotekets besökare är den gränsöverskridande övergången mellan bibliotekets olika avdelningar. Tydligast blir det i gränslandet mellan barnavdelning och faktaavdelningen för vuxna.

– Faktaböcker för barn står precis på gränsen, som en ingång till lärzonen för vux-

historik rör sig och märker tydligt att de når en större bredd av besökare. Enligt Elisabeth Aquilonius, chef för biblioteket i Husby, Kista, Rinkeby och Tensta, är det också viktigt att ha en nära kontakt med personalen och hur vi jobbar med medier, säger Elisabeth Aquilonius, chef för biblioteket i Husby, Kista, Rinkeby och Tensta.

na, berättar Elisabeth. Och det är både för att uppmuntra barnen att söka sig vidare till annan litteratur, men också för att vi har en sådan stor grupp vuxna som är i ett lärande där faktaböcker för barn kan vara en ingång och som vi tror kan vara lättare att låna om de är placerade här.

Modern teknik

Den moderna tekniken är närvarande överallt på biblioteket. I loungen och i tidningsrummet, som är placerat utanför biblioteket i anslutning till ett café, finns iPads där besökaren kan välja mellan 350 digitala tidskrifter på spanska, franska och engelska. De bokningsbara rummen i lärzonen är utrustade med möjlighet till digitala konferenser, två stora skärmar sänder evenemang från scenen live så att fler får tillgång, och runt om på biblioteket finns så kallade bokbläddrare, eller inspirationsbläddare.

– Ett sätt att tänka nytt och att ta den flexibla lokalen på allvar, menar Elisabeth och berättar att inspirationsbläddrarna är flitigt använda och att besökaren kan få tips och inspiration om all media och även låna och ladda ner direkt.

Det enda lästa rummet på biblioteket, och det enda rum det inte går att se in i, är den före detta 5D-biografen som nu är förvandlad till en blackbox. Ett ljudisolerat scenrum där biblioteket erbjuder workshops, filmvisningar, visualiserade sagostunder för både vuxna och barn och som också är en plats för inspelning av en fotbollspodcast.

– Det är några killar från området som har podcasten och är ett bra exempel på tanken att vi ska vara lyhörda för vad våra besökare vill göra.

Nav i lokalsamhället

Kista är en stadsdel med en befolkning med erfarenheter från hela världen och med en befolkning som är yngre än genomsnittet. Här finns också en entreprenörsanda med allt från några av Sveriges största företag inom ny teknik och it, till småföretag inom olika sektorer. Utgångspunkten för verksamheten på Kista bibliotek har från början varit att innehållet ska byggas tillsammans med lokala aktörer och besökare.

– Vi försöker vara lyhörda för de lokala idéer och behov som finns och att kombi-

nera det med traditionell biblioteksverksamhet där vi försöker tänka nya former och nya sätt att tänka, säger Elisabeth och berättar om ett makerspace i samband med ett besök av Nobelpristagaren i fysik, ett besök som ett företag i området, Kista Science city, tog initiativ till. Eller om Svenska på arabiska som arrangerades efter ett önskemål från en besökare, om filmerna med de inspelade boktipsen som är gjorda och producerade av ungdomar i området, om Svenska med baby som träffas regelbundet i scenrummet och om samarbetet med fotbollsklubben Kista Galaxy som har regelbunden läxhjälpssamhet på biblioteket.

– Vi vill vara ett självklart val för de lokala behov och intresse som finns, förtydligar Elisabeth. Vi utgår från att alla ska ha tillgång till biblioteket, oavsett om man är hemlös eller papperslös och alla får också lånekort och får låna en dator hos oss. Har låntagaren ingen adress skriver vi bibliotekets adress och vi frågar inte. Det är också en säkerhetsfråga både för dem och för oss och till skillnad från andra platser frågar vi aldrig varför de är här. Och i den andan vill vi jobba. ■

Med fokus på möten

Den ideella verksamheten Svenska med baby arrangerar mötesplatser där föräldrar med små barn och med olika ursprung kan mötas för att dela erfarenheter och lära sig av varandra.

Text och bild: Helén Andersson

Bim O'Reilly är dagens gruppleddare och har förberett dagens träff med att baka en sockerkaka till fikat. Hennes son, 14 månader gamla Vincent, kryper på den mjuka mattan med siktet inställt på dörren ut mot biblioteket.

– Det är mer fokus på föräldrarna och på samtalet här än på en öppen förskola, säger Bim och hämtar in Vincent. Så när barnen börjar krypa eller gå är det svårt med samtalen, skrattar hon och släpper iväg sonen igen.

Generationsskifte

Jag är på biblioteket i Stockholmsförorten Sollentuna där veckans träff med Svenska med baby just har börjat. Det är en av vårens soliga dagar och ovanligt få föräldrar dyker upp, sex vuxna och sex barn med lika många olika språk.

– Förra veckan var vi dubbelt så många, berättar Tove Roander som liksom Bim O'Reilly är gruppleddare. Jag tror det delvis beror på det fina vädret, men också på att just den här gruppen är i ett generationsskifte där alla bebisar har börjat röra på sig, skrattar hon och får medhåll av ytterligare en gruppleddare, Sofia Brink som ska börja arbeta igen och som är här för sista gången tillsammans med dottern Charlie, ett år.

– Det handlar om att skapa en mötesplats med människor med olika bakgrund där man delar erfarenheter och en del tränar på språket. Här är barnen inkörsporten till so-

Babyn en gemensam nämnare Svenska med babygruppen på biblioteket i Sollentuna samlas varje onsdag för att umgås och prata svenska.

cial samvaro och det är ingen större skillnad på oss, säger hon, tar en bok ur Charlies mun och vänder sig till Diego från Argentina för att fråga hur de ska fira dotterns födelsedag.

Det är mycket skratt och prat i rummet innan Bim tar upp sången som inleder och markerar att nu börjar träffen. Det är en av gruppleddarens uppgifter att ansvara för dagens träff, tänka ut ett tema och styra samtalen om det behövs.

Lisa Hofverberg är här för första gången tillsammans med dottern Doris, fem månader. Doris sover lugnt i Lisas famn, trots sång och støj, och är en ny generation bebisar som ska föra gruppen i Sollentuna vidare, för mamma Lisa vill börja som gruppleddare.

– Jag läste en artikel i DN om Svenska med baby och blev nyfiken. Genom mitt arbete har jag upplevt hur svårt det är med möten mellan kulturer i Sverige och de här

träffarna handlar ju om det. Om möten mellan människor där träffarna bygger på samtal.

Svenska med baby

Senare på dagen träffar jag en av initiativtagarna till Svenska med baby, Karin Bruce.

– En av de riktigt goda vänner jag har kvar har jag sedan tiden som föräldraledig när vi möttes och hade så bra samtal, minns hon leende innan hon berättar att hennes arbetsliv tidigare handlade om att skapa in-

Men, berättar hon, det finns modiga bibliotekarier som såg till att vi kunde starta först i Skärholmen, sedan i Alby och i Kista. Att verksamheten började på bibliotek var bra, tycker Karin Bruce, det är en välkomnande, lättillgänglig miljö och samarbetet är enkelt med nära till böcker, läsande och språkträning.

– De flesta bibliotek ställer också upp med sagostunder, bokprat och information om bibliotek och om böcker på andra språk.

Karin Bruce betonar att man söker sig till

har verksamheten stöd från bland annat Allmänna Arvsfonden, Sacoförbundet Jusek och kommuner och stiftelser. Stöd som gör att verksamheten numera kan finansiera två heltidsanställda verksamhetsansvariga.

– De som är gruppleddare ute i grupperna gör det som en del av sin föräldraledighet, förtydligar Karin Bruce. Det finns ingen aspekt i att det finns en grupp volontärer och en grupp deltagare. Det är någon som håller i mötet, men i övrigt är alla deltagare på lika villkor och får med sig språk, roliga samtal och kanske en aha-upplevelse.

Sedan starten i slutet av 2012 har verksamheten vuxit snabbt och finns nu med 12 grupper i Stockholms län och grupper i Gävle, Karlstad och Bollnäs. Målet är att skapa en långsiktig verksamhet med spridning över hela landet.

– Vi har till och med fått lite uppmärksamhet utomlands, säger Karin Bruce. Men det viktigaste är skapandet av en arena som är välkomnande för alla på lika villkor där man får vara nyfiken på varandra. Det skapar mycket lärande och många spännande möten. Och det är enkelt och det blir roligt med den givna ingången med alla härliga bebisar. ■

Integration Karin Bruce är en av initiativtagarna till Svenska med baby och hon tror att alla lär sig olika saker på träffarna.

– Jag lärde mig ju inte så mycket svenska, men jag fick ut minst lika mycket i alla fall.

ternationella samtal och möten, och att hon helt enkelt saknade det när hon var föräldraledig.

– Jag kunde ju inte ta med min baby på jobbet, skrattar hon. Så jag letade efter sammanhang och när jag träffade en annan föräldraledig mamma växte idén på att arrangera träffar i områden där det bor många från olika delar av världen. För det är en av poängen, att de som bor i innerstaden ska åka till stadsdelar de annars inte besöker.

Karin Bruce fick ringa ganska många samtal för att hitta en plats de kunde vara på.

en Svenska med babyträff för att komma i kontakt med andra föräldrar och att det i de mötena finns en nyfikenhet på varandra.

– Det finns en språkaspekt i Svenska med baby, men det är lika mycket att mötas, att lära av varandra och ha spännande samtal. Jag upplever att det har utvecklats en bra blandning på träffarna med en sångstund, lite fika och prat med varandra.

Växer

Svenska med baby har till stor del drivits och utvecklats på ideell basis, men sedan 2013

Fakta

I mars 2014 tilldelades verksamheten Svenska med baby Aftonbladets pris Årets Wendela. Priset delas ut av tidningen Aftonbladets Wendelaredaktion och går till en hjälte inom kvinno- eller jämställdhetsfrågor. I juni 2014 tilldelades Anna Libietis, verksamhetsansvarig för Svenska med baby, Stockholms läns landstings pris för arbete mot främlingsfientlighet och rasism.

I december 2014 tilldelades Anna Libietis, verksamhetsansvarige för Svenska med baby, 2015 års Martin Luther King-pris som delas ut av Kristna Fredsrörelsen, Equumeniakyrkan och Sveriges kristna råd. Priset ges ut till någon som verkat i Martin Luther Kings anda.

Lyckad Skånemodell inspirerar

När Region Skåne flyttade resurser från traditionella fjärrlån till utveckling och samverkan mellan biblioteken, har mångspråk blivit mer än bara böcker på hyllan.

– Nu är mångspråk en arbetsuppgift som hanteras med stolthet, säger Annelien Van Der Tang-Eliasson, utvecklare media och bibliotek, Region Skåne.

Text: Helén Andersson

Fram till och med december 2013 tog de flesta läns- och regionbibliotek ett stort ansvar för kompletterande medieförsörjning och skickade bland annat depositioner på ett antal ansvarspråk till folkbiblioteken. I bibliotekslagen som började gälla den 1 januari 2014 står det inte längre i klartext att de ska syssla med denna medieförsörjning. Däremot står det tydligt att regional biblioteksverksamhet ska främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbibliotek. Och det står lika tydligt att biblioteksverksamhet är varje kommuns angelägenhet, vilket i sin tur innebär ett ansvar även för prioriterade grupper där de med annat modersmål än svenska är en av dem.

Framsidan har tidigare beskrivit hur några av läns- och regionbiblioteken hanterar detta och där Region Skåne var en av dem som kom igång tidigt och som inspirerat andra till liknande modeller. Regionbibliotek Region Jönköpings län har till exempel haft en objektiv utredare som kartlagt verksamheten och Kultur i Väst i Västra Götalandsregionen har genom samtal i en referensgrupp utrett saken. Så, hur har det gått?

Skåne

Den så kallade Skånemodellen, eller ”Ny modell för regionalt mediesamarbete i Skåne”, är en modell som helt enkelt handlar om att flytta resurser från traditionella fjärrlån till utveckling och samarbete där alla bibliotek

tar ett gemensamt ansvar.

– När vår verksamhet styrdes över från fjärrlån till utvecklingsarbete blev det pengar över till fyra utvecklingsprojekt i 24 av Skånes 33 kommuner säger Annelien Van Der Tang-Eliasson och berättar att de flesta projekten är samarbetsprojekt över kommungränserna. Delregion Skåne nordväst har till exempel fördelat olika språk mellan kommunerna genom att kartlägga kommunernas målgrupper och ge varje kommun ett ansvarspråk, och i sydvästra Skåne har de gjort sitt bestånd tillgängligt med hjälp av en gemensam sökfunktion.

Efter ett drygt år har några bibliotek avslutat sina projekt och andra har tillkommit, men gemensamt för alla är att fokus har flyttat från en stor koncentration på medier till ett större intresse för målgruppen.

– Ambitionen var att göra fler medvetna och att biblioteken skulle jobba mer aktivt med gruppen, säger Annelien Van Der Tang-Eliasson. Och det har faktiskt blivit så i alla kommuner. Profilköp har blivit ett nytt sätt för biblioteken att göra sina inköp och eftersom profilköp kräver en större kännedom om målgruppen har det utvecklats mer samarbeten med till exempel SFI.

– Den utvecklingen hade det aldrig blivit om vi fortsatt med depositioner.

Region Jönköpings län

Under 2014 gjordes flera förundersökningar

bland folkbiblioteken i Region Jönköpings län parallellt med att Regionbiblioteket jobbad med att stärka chefsnätverket i regionen.

– Vi ville få igång processer hur man kan jobba med media i samverkan och där användarna och kvalitet är i fokus, säger Katin Borg, regionbibliotekschef Regionbibliotek Region Jönköpings län. En process och ett förändringsarbete där vi lutade oss mot både en ny bibliotekslag och en ny regional biblioteksplan där det inte längre står att vi ska hantera kompletterande medieförsörjning vilket bland annat är orsaken till att vi slutade med depositioner 2015.

– Vi befinner oss i något vi aldrig gjort förut, tillägger Annhild Ottosson, utvecklare Regionbibliotek Jönköping. Regionens bibliotek är nu grupper som pratar och samverkar i olika konstellationer och vem vet vilka vägar detta tar. Vi vill få igång ännu fler processer i samtal med länets bibliotek och jag tänker att hela länet kan samverka.

Västra Götalandsregionen

I Västra Götalandsregionen har Kultur i Väst kvar sina depositionsplaner och är fortfarande mitt upp i diskussioner där beslut ska fattas om framtida hantering.

– Vi kommer att fatta ett beslut under våren, meddelar Bengt Källgren, länsbibliotekarie på Kultur i Väst. ■

Samarbete som underlättar

Att kunna erbjuda läsning på andra språk än svenska stärker både språkutveckling och en känsla av delaktighet. Men att jobba med medier på andra språk kan ibland vara en utmaning. Inte minst när det gäller inköp. I Stockholm finns nu Mångspråksbiblioteket. En resurs för stadens alla skolbibliotek.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

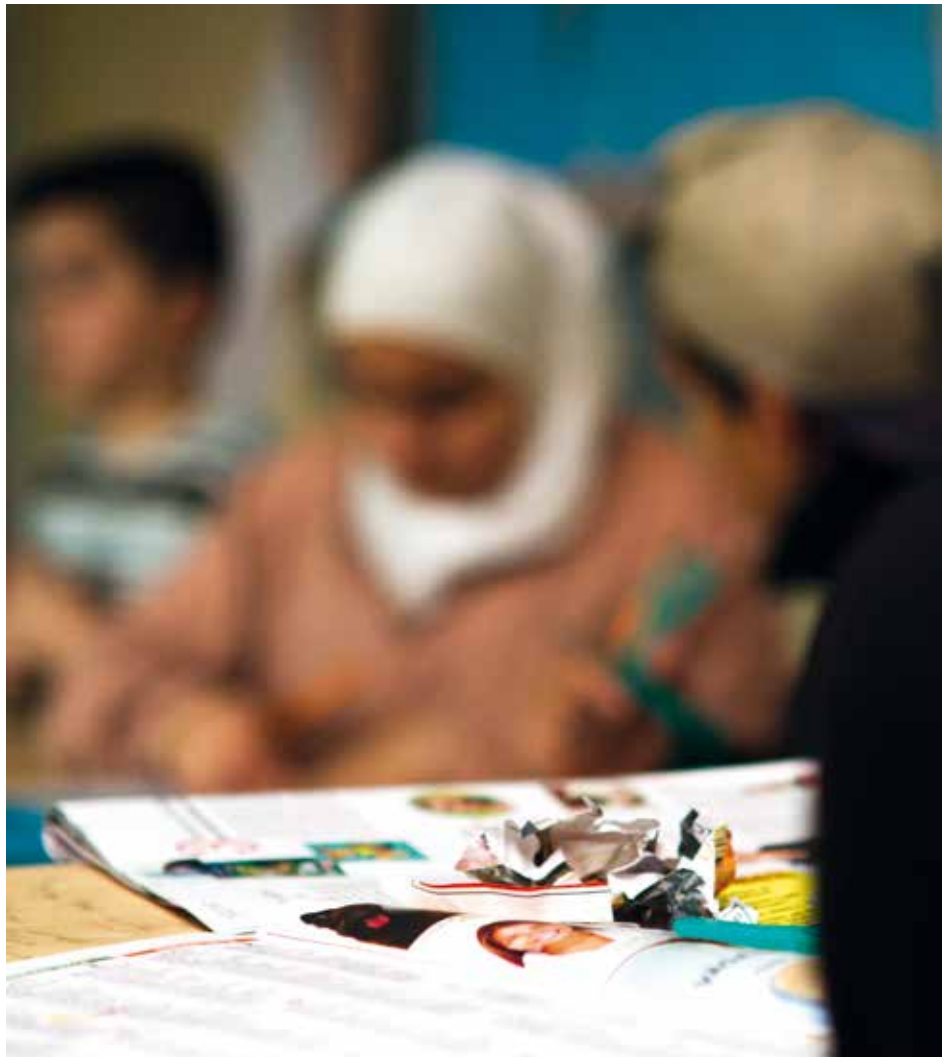
I Stockholm talas det drygt 60 olika språk på skolorna runt om i staden. Mångspråksbiblioteket är en depå med barn- och ungdomslitteratur på olika språk.

– All forskning pekar på att genom att läsa litteratur på ditt modersmål så utvecklar du också läsningen på svenska. Det har blivit en större medvetenhet kring flerspråk och det är bra att vi kan bidra till att stötta eleverna, säger Ingalill Åkesson Hedqvist på Mångspråksbiblioteket i Stockholm.

Att främja läsning och lyfta skolbibliotekens relevans för alla skolors elever, oavsett modersmål, är en viktig utgångspunkt för Mångspråksbiblioteket. Många skolbibliotek saknar litteratur på andra språk än svenska. Skolbibliotekarierna ute på skolorna i Stockholm kan nu låna böcker från Mångspråksbiblioteket, som ett komplement till det egna beståndet. Böckerna kan sedan integreras i den egna katalogen och varje lån är på tre månader. Detta ger också tid att jobba med exponering och ett aktivt främjandearbete.

Bygga ett bestånd

Förutsättningarna för att jobba med mångspråk ser olika ut på skolbiblioteken. En del har jobbat med flerspråk sedan tidigare och har också tidigare en vana att beställa depositioner från Internationella biblioteket, IB. Nu finns inte möjligheten att beställa via IB på samma sätt och en större del av jobbet får istället skolbiblioteken själva göra. Detta

har naturligtvis inneburit en del utmaningar.

– Att köpa in medier på andra språk än svenska både har varit och är ett problem för många skolbibliotek. Många kan bara gissa vad det är de köper. Det är mot den bakgrunden vi har byggt upp Mångspråksbiblioteket hos oss. Vi har mer tid och resurser att jobba med inköp, säger Ingalill Åkesson Hedqvist.

Mångspråksbiblioteket började som ett projekt med tio skolbibliotek i kommunen under läsåret 2013/2014. En del i satsningen gick ut på att bygga upp ett relevant bestånd, utifrån önskemål från de skolbiblioteksansvariga.

– Vi har också fått väldigt bra stöd från Internationella biblioteket och vi försöker bygga upp långsiktigt. Det är också viktigt att skapa bra kontakter med modersmålslärarna, som kan ge många bra tips, fortsätter Ingalill Åkesson Hedqvist.

Tillgången till faktiska titlar är en grundläggande del i att jobba med flerspråk. Samtidigt understryker Ingalill Åkesson Hedqvist att det också är viktigt att nå ut till respektive målgrupp. Internationella biblioteket har en del material på sin webb för att lyfta det mångspråkiga beståndet. Det handlar bland annat om skyltar, broschyrer och knubbtexter på olika språk.

Ett vidare lyft

Som ett led i att nå ut är det också viktigt att hitta bra samarbetsformer, inte minst när det gäller modersmålslärarna. Det kan även vara ett sätt att nå föräldrar till de elever som går på skolan och i en vidare mening skapa större delaktighet. Att skapa bra former för samarbeten inom skolan är inte bara ett sätt att lyfta mångspråkigheten och litteratur på andra språk. Det är också ett sätt att föra in skolbiblioteket i ett pedagogiskt sammanhang. Mångspråksbiblioteket kommer nu också jobba vidare med utvecklingsfrågor och fortsätta att lyfta skolbibliotek som en resurs ute på skolorna.

– Vi har fått bra respons så här långt och det känns roligt när eleverna själva upp-

täcker att skolbiblioteket kan vara en resurs. Under hösten kommer vi satsa mer på information om den här tjänsten. Vi ska även jobba vidare med mångspråk i våra nätverks-träffar och byta erfarenheter. Det är viktigt att fortsätta höja statusen för flerspråk och skapa en positiv inställning till läsning på det egna modersmålet. Vi ska främja läsning för alla elever och skolbiblioteken är en bra utgångspunkt för detta, säger Ingalill Åkesson Hedqvist.

Koll på sammanhanget

En gemensam central depå för flerspråkig skön- och facklitteratur är ett sätt att möta mångspråkigheten på skolor runtom i landet. I en rapport från Kungliga biblioteket beskriver också en del exempel på hur man på andra håll i landet jobbar kring mångspråk. I exempelvis Skåne har ett antal bibliotek valt att samordna sina inköp av medier på andra språk och delat upp ansvaret för olika språk mellan de olika biblioteken. Rapporten understryker bland annat vikten av att hitta olika former samarbeten för att skapa en bra verksamhet kring mångspråk.

– Det gäller att känna sin målgrupp, vilka elever du har, vilka språk och behov som finns. Men också att ha koll på lagar och regler. Vad står det exempelvis i skollagen om elevers rätt till modersmål? Och i språklagen om minoritetsspråk? Det är saker som alltid gäller i andra sammanhang också. Inga konstigheter egentligen, säger Elin Lucassi på Kungliga biblioteket. ■

Fakta

Mångspråksbiblioteket är en depå för barn- och ungdomslitteratur på olika språk. Det är ett samarbete mellan skolbibliotekarier, modersmålslärare och elever. Modersmålsbiblioteket började som ett projekt av Mediotekets skolbiblioteksgrupp och tio skolbibliotek.

Medioteket är en enhet vid Utbildningsförvaltningen i Stockholm stad.

Kort och gott

eMedborgarvecka

För andra året arrangerar Digidelnätverket den nationella kampanjveckan eMedborgarveckan där e-tjänsternas tillgänglighet är i fokus. eMedborgarveckan består av lokala, regionala och nationella insatser och syftet är att öka den digitala delaktigheten och kunskapen om och användningen av främst offentliga e-tjänster.

eMedborgarveckan pågår mellan 5 – 11 oktober 2015 och anmälan att delta är öppen till och med sista augusti.

Projekt stärker språket

I Mölndals kommun driver man Modersmålsbiblioteket. Det är ett samarbetsprojekt som ska främja både språkutveckling och väcka läslust. Läs mer på framsidan.net

Gilla Framsidan på Facebook

Bra bemötande bygger gemenskap

Mångspråkighet i Pajala är inget nytt. Finska, meänkieli och svenska har sedan länge varit en del av vardagen. Idag står dock skolan inför utmaningen att möta även andra språk. Det finns en vilja att utveckla arbetet och där också skolbiblioteket har en viktig roll att fylla.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

– Det som är tydligt nu är att det är fler elever med andra språk än svenska. Jag har tidigare undervisat i svenska som andraspråk. Men det kommer nästan en ny elev i veckan och det är en ny situation. Vi behöver stanna upp och tänka genom hur vi på bästa sätt kan möta den, säger Anna Gustafsson, speciallärare i svenska samt förstelärare i svenska på Pajala centralskola.

Skolan ligger ett stenkast från torget där ett stort solur av trästockar visar tiden. En korridor bort ligger biblioteket, som också är ett skolbibliotek. Idag går det ungefär 230 elever i fjärde till nionde klass. Ett tiotal av dessa är nyanlända och har vare sig svenska, meänkieli eller finska med sig i bagaget.

– Mitt jobb har också förändrats och det känns roligt att möta dessa barn. Vi får jobba mer med att göra kartläggningar över vad eleverna har för kunskaper när de kommer hit, så att de hamnar rätt, säger Annika Pekkari, speciallärare i matte och förstelärare i värdegrundsfrågor på skolan.

Inspiration från andra

I dagsläget jobbar man på skolan med en så kallad förberedelseklass, där nyanlända elever får en introduktion och samtidigt slussas vidare till respektive klass.

– Det är viktigt att de inte blir kvar i för-

Bemötande Anna Gustafsson och Annika Pekkari är lärare på Pajala centralskola. De understryker vikten av att skapa bra bemötande för nyanlända elever och deras föräldrar. De vill också förbättra samarbetet med skolbiblioteket för att stärka elevernas språkutveckling.

beredelseklass för länge, utan att eleverna så snabbt som möjligt kommer in i en gemenskap, säger Annika Pekkari vidare.

Tidigare i år gjorde både Anna och Annika ett studiebesök i Luleå. Där jobbar man sedan flera år tillbaka med Välkomsten, en introduktion i svenska språket för nyanlända. Samtidigt får eleverna en grundläggande

förståelse för svenska samhället som helhet och hur skolan fungerar.

– Något av det vi har tagit med oss är att det är viktigt att lägga kraft på introduktionsmötet mellan skolans personal, eleverna och deras föräldrar, så att det blir en bra dialog. I det här första mötet är det också viktigt med bra tolkmöjligheter, vilket vi tyvärr inte har

här. I dagsläget använder vi telefontolkar, säger Anna Gustafsson.

Läsning och bibliotek

En annan erfarenhet de tagit med sig är att jobba med mentorskap så fort eleverna hamnat i sina klasser. På Pajala centralskola har man nyligen anställt en studiehandedare, men behovet av någon som kan fler språk än engelska är en av de utmaningar skolan står inför. Det finns också ett behov av att vidga arbetet kring språkutveckling. I dag finns det inget formaliserat samarbete med skolbiblioteket och Anna Gustafsson ser att det kan bli bättre.

– Vi är i startgroparna för en bättre samverkan och har varit på en gemensam utbildning. Men skolbiblioteket har en viktig roll och vi kan säkert göra mer, säger hon.

Läsning på det egna språket utvecklar inte bara inläringen av svenska. Det skapar även en känsla av delaktighet att kunna läsa på sitt eget språk. Ett vidare samarbete skapar en större potential att jobba både läsfrämjande och öka känslan av gemenskap, såväl som att stärka språkutvecklingen.

Mångspråkigt arv

Pajala är sedan generationer mångspråkigt. Anna Gustafsson har själv växt upp i ett tvåspråkigt hem.

– Mina föräldrar pratade meänkieli, men fick också lära sig att det var det förbjudna språket och de fick inte prata meänkieli i skolan. Med mig och min syster pratade de bara svenska. Meänkieli är ett naturligt inslag i Pajala idag, men jag vet inte hur mycket dagens barn och unga förstår, säger hon och ser samtidigt att det finns en skillnad mellan den mångspråkighet som präglade Pajala genom åren och dagens vidgade flora av språk och kulturer.

– Den finska och tornedalsfinska kulturen känns mer hemtam och nu möter vi andra språk och kulturer på ett annat sätt. Däremot hoppas jag att vi kan ta med oss den eventuella känslan av utanförskap som våra tidigare generationer kände och möta nya kulturer med öppenhet och stora hjärtan för att möjliggöra ett varmt samhälle, säger Anna Gustafsson.

Möten väcker tankar

Nu håller Pajala centralskola på att ta fram en handlingsplan för hur de ska kunna möta nyanlända elever på ett bra sätt.

– Bemötandet är a och o. Det är viktigt att eleverna känner sig välkomna, säger Anika Pekkari.

Att skapa ett bra bemötande handlar även om ett ömsesidigt lärande och en ödmjukhet för hur andra kan se på tillvaron.

– Det känns ibland som man är väldigt läst i den svenska kulturen och sitt sätt att tänka. Det är ofta givande möten som sätter igång en tankeverksamhet. Det är viktigt att jobba med sina egna värderingar. Vi behöver titta mer på likheter än skillnader. När samhället ser ut som det gör behöver vi fokusera på det vi har gemensamt, säger Anna Gustafsson. ■

Arabisk barnlitteratur

Lagom till bokmässan i Göteborg i september kommer tre väletablerade kvinnliga arabiskspråkiga barnboksmakare till Sverige. De är inbjudna inom ett projekt initierat av Internationella biblioteket, ett projekt som vill öka förståelsen för barnböcker från Mellanöstern. Läs mer om projektet och om författarna på framsidan.net

Kultur berikar livet

Kultur i Väst
kulturivast.se

En väg in i lärandet på olika språk

Att hitta lärresor på andra språk kan vara en utmaning. Skolbibliotekarierna Cilla Dalén och Rebecca Borg bestämde sig för att göra något. Tillsammans skapade de en wiki för studiehandledning på andra språk.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

Elever som har svårt att följa undervisningen på svenska har också rätt till studiehandledning på sitt modersmål. En skolbibliotekarie är en självklar resurs för att hitta information och vägleda eleverna i sitt digitala kunskaps-sökande. En resurs som också kan vara ett komplement till själva studiehandledningen. Men att hitta relevant stöd på andra språk kan ibland vara svårt.

– Många nyanlända elever kan inte vänta på att svenskan ska falla på plats. Forskning visar också att prestationen och språkutvecklingen ökar genom att samtidigt satsa på modersmålet. För att kunna vara ett stöd i detta behövde vi ta hjälp av varandra, säger Cilla Dalén, skolbibliotekarie på Hjulsta grundskola i Stockholm.

En början

Tillsammans med Rebecca Borg, skolbibliotekarie i Växsjö, bestämde de sig för att skapa en så kallad wiki, en länksamling med lärresor för skolans respektive ämnen på olika språk.

– Jag som bibliotekarie vill kunna hitta bra information. Men på arabiska blir det svårt för mig. Därför har vi gemensamt byggt upp en bank. Vi tyckte att en sådan här resurs skulle finnas. Vi kunde väckt opi-

Bild: photospin.com

nion och sökt pengar hos någon statlig institution. Det kunde vara ett sätt. Ett annat var bara att sätta igång, säger Cilla Dalén vidare.

Fler bidrag

Det första de gjorde var att lägga upp länkar till svenska webbplatser med information på olika språk, som riksdagen.se och andra sajter med koppling till bland annat samhälls-

Fakta

Wikin är skapad på helt ideell basis. Du hittar den på:

www.studiehandledning.wikispaces.com

Där finns också kontaktuppgifter för dig som vill bidra med tips på länkar eller idéer.

kunskap. Efterhand har också modersmåls-lärarna kommit med tips och länksamlingen har nu växt. Idag finns det länkar på 17 olika språk. Wikin är inte tänkt som en resurs för modersmålsundervisningen, utan samlar länkar i de olika ämneskunskaperna.

– Wikin är ett viktigt stöd i att få tillgång till kunskap. Vi har inte gjort någon prioritering bland språken, utan det har fyllts på efterhand, säger Cilla Dalén, som nu hoppas att fler vill bidra till att skapa bättre förutsättningar för ett mer inkluderande kunskapsbyggande.

– Vi har fått många positiva reaktioner. Men vi ser gärna att wikin får större spridning. Det behövs fler som bidrar, säger Cilla Dalén. ■

Med fötterna i språkmyllan

Margaretha Lindh titulerar sig sedan januari som chef på Internationella biblioteket. En chef vars vision är att jobba med olika uttryck och som hoppas kunna befrukta de talade och lästa språken med de estetiska språken.

Text och bild: Helén Andersson

”Tredje våningen. Du har hennes rum rakt fram när du kliver ur hissen”, säger mannen i receptionen på Internationella biblioteket när jag undrar var jag hittar Margaretha Lindh. Instruktionen stämmer. Margaretha Lindhs kontorsrum ligger verkligen precis mitt emot hissen, en knapp meter framför mig när jag stiger ur. Ett litet rum med fönster mot korridoren som förutom att vara våningsplanets entré, är korridor mellan arbetsplatser och personalrum.

– Det är som en portvaktskur, jag ser allt som händer, skojar Margaretha Lindh när hon hälsar mig välkommen. Men nej, ler hon, att kontrollera är inget jag är intresserad av. Det handlar mer om att vara tillgänglig. Men jag har faktiskt pratat om det sedan jag kom hit, att jag kanske inte behöver sitta mitt i nålens öga för det. Och jag har redan flyttat bort verksamhet som var precis utanför rummet. Vi har också påbörjat ett arbete med att se över hur alla sitter och det handlar ju också om att kunna få arbetsro och om att underlätta samarbeten.

Körsång

Margaretha Lindh har en sångerskas klara klang på rösten när hon pratar och hon är angelägen att berätta vilket positivt och fint välkomnande hon fått på Internationella biblioteket, om hur hon hoppade rakt in i verksamheten med beslut som skulle tas, med 32 medarbetarsamtal och med en överfull mejlkorg från start.

– Jag slutade min förra tjänst som chef för Kulturskolan i Huddinge på onsdagskvällen den 14 januari med avtackningar och det ena och det andra. Tidigt på torsdagsmorgonen började jag här. Kanske inget optimalt upplägg, men det fanns saker det behövdes en chef till så det var bara att snabbt ta mig in i verksamheten och bilda mig en uppfattning.

Den klara rösten får sin förklaring när Margaretha berättar om sin bakgrund som sångerska, att hon en gång i tiden gick Musikhögskolan med sång, musik och rörelse som huvudämne och att hon bland annat har sjungit i Kammarkören under ledning av Eric Ericson.

– Jag jobbade som musiklektör för länge sedan, men kände tidigt att jag ville leda och gick en skolledarutbildning, berättar hon och säger att hon aldrig haft någon ambition att vara solist, att hon tycker om att vara en del av en helhet och att körsång handlar om samstämmighet, lyhördhet och om att lyssna på andra.

– Att ta in andras uttryck och att hitta den gemensamma tonen är fantastiskt, ler hon och menar att det är något som också finns i hennes roll som ledare och chef.

– För mig handlar ledarskap mycket om att få loss den energi och kreativitet som finns hos var och en och sedan kanalisera den inom de ramar som finns. Då kan det blomstra hur mycket som helst och en verksamhet kan bli både spännande och mångfacetterad. Så de initiativen vill jag verkligen uppmuntra.

Hand i hand

När jag träffar Margaretha på hennes lilla kontorsrum har det gått drygt tre månader sedan hon började på Internationella biblioteket. Hon tycker det är ett spännande jobb och tycker det är roligt att komma dit och att det är en bra verksamhet med mycket på gång.

– Jag känner mig ju inte orolig för fem öre att komma hit till en ny arbetsplats, säger hon.

Att allt har gått bra på nya jobbet beror sannolikt också på att Margaretha Lindh har lång erfarenhet av att leda. Hon har jobbat som chef i två omgångar inom Stockholms stadsbibliotek och som chef på kulturskolan i innerstan Stockholm, Kulturförvaltningen Stockholm stad, och nu senast i Huddinge som chef på kulturskolan och med internationella frågor på kommunstyrelsens förvaltning.

– Jag vet ju hur organisationen ser ut och hur den fungerar och jag ingår ju redan i chefsnätverket, vilket underlättat min första tid här.

Det var genom chefsnätverket hon fick veta att tjänsten på Internationella biblioteket var utlyst. Själv läser hon aldrig annonser säger hon men erkänner att hennes nyfikenhet väcktes när hon väl såg den och att rekryteringen sedan var den vanliga med intervjuer och allt som hör till.

– Jag trivdes jättebra i Huddinge, men det är ett tag sedan jag var i bibliotekets

FAKTA

Namn: Margaretha Lindh

Ålder: 59 år

Jobbar: Som chef för Internationella biblioteket

Bor: I Stockholms innerstad

Familj: Två vuxna döttrar

Intressen: Musik. Både att lyssna och att utöva själv. Jag läser och tittar mycket på film och är mycket ute i naturen. På vintern är det skidåkning, på sommaren är det havet och på hösten är det svamplockning.

Vad har du på nattduksbordet

just nu: Patrick Modiano. Både på svenska och på franska.

Vilken är din drivkraft som ledare:

Jag vill vara med och locka fram det som finns inom varje medarbetare. Vad de vill och vad de kan bidra med till verksamheten för att den ska komma loss.

Det här visste du inte om

Margaretha Lindh: Att jag en gång var ung och dum och seglade över ett stormigt Ålands hav utan att ha läst sjörapporten. Det gick bra, men upplevelsen har följt mig genom livet. Inte bara rädslan med att sitta hjälplös på ett stormigt hav, utan rädslan och oron över hur det gick för den andra båten, för vi var två som följdes åt. Den omsorgen jag kände och kraften att inte bara tänka på mig själv, den känslan har följt mig. Men också djärvheten, eller dumdristigheten, att bara kasta sig ut, att våga prova utan att ha alla säkerhetslinor, det är också viktigt. Att aldrig bli för gammal för att våga upptäcka och fortsätta vara nyfiken. Det är viktigt för mig.

Leder verksamheten Margaretha Lindh betonar att hon arbetar med att leda verksamheten, att det finns experter inom olika områden som är specialutbildade.

– När jag jobbade med musik var jag ju inte utbildad på alla instrument. Men självklart sätter jag mig in i saker för att kunna fatta vettiga och riktiga beslut.

värld och det finns en dragning inom mig, en dragkamp mellan att ha fötterna i musik, teater och dansmylla och att ha språket som utgångspunkt.

Dragkampen har bland annat lett till att hon varit projektledare för EU-projekt i både Huddinge och Stockholm där det handlar om att utveckla språket genom estetiska uttryck, men där det estetiska uttrycket är ett språk i sig.

– Det går hand i hand för mig. Jag tycker man kan befrukta de estetiska språken och uttrycken tillsammans med de talade och lästa språken. För mig är det en riktig guldgruva att använda alla språk som finns, att man talar till alla sinnen. Det är viktigt för mig att inte bara prata till intellektet, utan direkt till känslan, betonar hon och säger att hon har stora förhoppningar om att kunna använda sina erfarenheter av estetiska lärprocesser på sin nya arbetsplats. Till exempel berättar

hon hur hon redan i planeringen av höstens Barnboksvecka tydligt ser de estetiska uttrycken som en form av språk.

– Jag ska väl inte säga att en bild säger mer än tusen ord, för så är det inte jämt. Men det är mycket man kan uttrycka som inte är talat och som man kan kommunicera om man inte har det talade språket. Att man via det estetiska språket får ett gemensamt språk.

Drömjobb

Ursprungligen kommer Margaretha från landet utanför Piteå, men efter 40 år i Stockholm är den norrländska dialekten utsuddad. Annars är dialekter och språk ett genomgående tema i hennes liv och hon erkänner att hon läst både franska och italienska och att hennes Pitemål finns att plocka fram vid behov.

– Jag sitter nog på några dialektala ord som knappast används längre, skrattar hon och berättar att hon tillbringar en stor del av sommaren i Norrbotten och att hon trivs med att kunna växla mellan storstad och landsbygd.

– Någon gång skulle jag vilja prova att bo utomlands en längre period, gärna i Frankrike eller Italien där jag kan språket. Men det lär dröja eftersom jag ju nyss har börjat på ett drömjobb där jag får jobba med media, med språk och med olika uttryck som inte går att skilja från de estetiska språken. Det är en guldgruva och för mig går allt hand i hand. ■

Webb-tv

Webb-tv

Politiken ger syn syn på biblioteksverksamheten i Pajala.

Se på framsidan.net

Bibliotek i exil

Kurdiska biblioteket i stadsdelen Alvik i Stockholm blev när det invigdes 1997 världens första kurdiska bibliotek. Här finns numera cirka 13 000 böcker på många olika språk och en del så unika att de bara finns här.

Text och bild: Helén Andersson

På kortsidan av Alviks Medborgarhus bakom en undanskymd, anonym dörr med ringklocka, finns Kurdiska biblioteket. Forskare från hela världen söker sig hit eftersom här praktiskt taget finns allt som har anknytning till kurder. Och dessutom i två exemplar.

– Här gallrar vi inte, skrattar bibliotekschefen Newzad Hirori medan han visar runt bland de välorganiserade hyllorna. Men, tillägger han, av utrymmesskäl och av resurs-skäl satsar vi numera bara på böcker och tidskrifter.

Nationalbibliotek i exil

I början av 1990-talet var det kurdiska språket fortfarande förbjudet i nästa alla delar av Kurdistan, Irak, Iran, Syrien och Turkiet och att läsa eller bevara en kurdisk bok var en omöjlighet. Så när den kurdiske författaren och förläggaren Nedim Dagdeviren kom till Sverige ville han bygga upp ett nationalbibliotek där han skulle samla kurdiska böcker, tidskrifter, foton, konst, affischer, artiklar och musik.

– Han ville skapa ett nationalbibliotek i diasporan, ett kurdiskt nationalbibliotek i exil där han ville samla allt möjligt som har anknytning till kurder, berättar Newzad Hirori. Målsättningen med det Kurdiska biblioteket är att samla in, bevara och tillgängliggöra det kurdiska kulturarvet från försvinnande och censur. Tanken är att all kurdisk litteratur ska finnas här, på vilket språk som helst,

Mångfald Newzad Hirori menar att Kurdiska biblioteket är en viktig plats för mångfalden i Sverige.

och Nedim Dagdeviren startade biblioteket med tre tusen böcker 1997. Nu har vi 13 000 på 30 olika språk och vårt utbud är för alla.

Kurdiska biblioteket fungerar som vilket svenskt bibliotek som helst. Alla böcker katalogiseras, det går att låna hem med en månads lånetid, det finns en sökbar katalog på bibliotekets webbsida och biblioteket är öppet för alla. Dessutom arrangerar biblioteket publika aktiviteter i form av föreläsningar, konstutställningar, teaterföreställningar, barnaktiviteter och språkkurser.

– Dessa arrangemang har vi dels för att locka fler besökare till biblioteket, men också för att göra lokalen till en mötesplats för olika kulturer, säger Newzad Hirori och berättar att biblioteket samarbetar med andra organisationer som till exempel olika kurdiska kulturella föreningar, Kurdiska riksförbundet, olika förlag och organisationer runt om i världen som har boksamlingar på kurdiska.

Nedläggningshot

Kurdiska biblioteket lever till stor del av statliga bidrag och stöd från Stockholms stad. Det statliga bidraget har de senaste åren successivt sänkts och Kurdiska biblioteket lever numera under ett ständigt nedläggningshot. Ett nedläggningshot som tvingat fram kreativa lösningar som inte bara är till bibliotekets nackdel.

– Till exempel kommer vi att ändra vår katalog och satsa på KOHA som inte kostar oss något, vår hemsida kommer att flytta till wordpress och vi har ökat vårt samarbete med andra organisationer som gör att till exempel inbjudna föreläsare bekostas av andra, medan vi står för bland annat lokalen, säger Newzad Hirori.

Nedläggningshotet påverkar också inköp av böcker och tidskrifter som numera till största delen kommer från donationer från bland annat författare och förlag.

– Vi köper jättelite just nu, bekräftar

Newzad Hirori och berättar att aktuell litteratur hittar hit på andra vägar.

– För två veckor sedan kom en socialminister i kurdiska regionalregeringen i irakiska Kurdistan hit med ett bagage fullt med böcker från Kurdistan. En gåva med cirka 150 böcker, ler han.

Kurdiska biblioteket är unikt med sina samlingar och en eftertraktad plats för många forskare, men Newzad Hirori menar att biblioteket också har blivit en symbol för kurderna i Sverige. Att Kurdiska biblioteket symboliserar mycket mer än att bara vara en samling av kurdisk litteratur.

– Kurdiska biblioteket är religiöst och politiskt neutralt vilket betyder att här också finns litteratur och annat material som talar illa om kurderna. Den mångfalden vill vi bevara. ■

Om jag hade ett bibliotek...

Författaren Marjaneh Bakhtiari har skrivit tre romaner. Hon har bland annat skrivit *Kan du säga schibbolet*, som är en satirisk skildring över mångkulturåret i Sverige 2006. Här skriver hon om biblioteket som ett kommatecken, en plats som inte sätter punkt. En plats där inte bara läsare läser böcker, utan där också böcker läser läsare.

Foto Mehran Afshar Naderi

Det finns ett antikvariat på Sohrevardigatan i Tehran som är väldigt lätt att missa. Det räcker med att någon kallar på en, eller att en bilist tutar efter ens uppmärksamhet, eller att man skulle råka nysa. De få sekunder det tar att titta bort är allt som behövs för att man ska missa Mehrans Antikvariat inklämt som det är mellan en stor affär som säljer hushållsprylar och en ännu större som säljer bilar. Om gatan hade varit en rad med långa komplexa meningar skulle antikvariatet vara ett kommatecken i den raden. Det

enda kommatecknet.

Är det något som är uppenbart för dem som inte missar bokaffären så är det att skyltning inte är någon prioritet. Från golv till tak är skyltfönstret packat med böcker. Gamla, dammiga omslag med gulnande blad mellan sig. Det är ett kompakt skyltfönster till en lika kompakt affär där väggarna tycks hållas uppe av böcker och tystnad.

När ägaren ska be läser han affären och brer ut bönemattan som är aningen mindre än det enda lediga utrymme mitt i affären. När han är klar, låser han upp dörren mot ännu en kundfri dag. Då och då och alltmer sällan kommer en gubbe på besök som kände ägarens far och tillika den förste ägaren: Mehran. De två vännerna brukade spela schack ihop och diskutera litteratur ute på trottoaren. De tittade på förbipasserande och funderade över i vilka av böckerna som de läst de stressade människorna skulle passa in i. Vad de skulle heta om de varit karaktärer i en bok. Affärerna gick dåligt från första dag och generation. Det är ett mysterium att det står kvar i en stad där du förvandlas till kund så fort du sätter foten utanför ditt hem. Men Mehrans Antikvariat har besökare. Och ägaren läser direkt sina besökare. Som om vad man tidigare har läst står skrivet i ansiktet och på kläderna. För han börjar snabbt tipsa gästerna om böcker som de inte hade en aning om att de ville eller behövde läsa. Han har till och med en obekvämlig fåtölj där man kan sitta och läsa i timmar. Det är nog den enda affären på hela gatan där man inte

måste köpa något för att få stanna kvar. Och ägaren står bakom sin lilla disk och ser sina besökare försvinna i tystnader och världar bortom denna. Folk lämnar hans affär rikare än vad de var när de steg in. Det är som en skattkista som hela tiden samlar damm och dammas av.

Om jag hade ett bibliotek skulle jag vilja att det var som ett kommatecken där folk kunde stanna upp. Ingen punkt, inga uppmärksamhetshungliga utropstecken, men en plats där den ena boken leder till den andra utan att man någonsin kommer till ett ”och” och sedan en punkt. Inget märkvärdigt. Bara en oändlighet som så enkelt kan bli besökarens egna privata värld. Det är bara att kliva in och respektera tystnaden i en plats där det inte bara är böcker som blir lästa, utan även deras läsare. Först av en bibliotekarie, sedan av de lånade böckerna de åker hem med. Varje dag dörrarna öppnas till ett sådant bibliotek med bibliotekarier som ser på en vad man har läst och vad man behöver läsa mer, öppnas också tillgången till ett liv som inte går att finna någon annanstans. Du kanske går in på biblioteket för en skoluppgift, eller för att surfa på nätet, eller för att låna böcker om trädgårdsodling. Men du går därifrån med böcker om vad det innebär att vara en människa. På både gott och ont. Det hade du inte trott om någon frågat dig en halvtimme tidigare om vad du skulle göra där. Men så är det när man går in på ett bibliotek som egentligen är ett kommatecken. ■

Glad sommar!

Har du tips, idéer eller synpunkter är du varmt välkommen att höra av dig till redaktionen.

Skriv ett mejl till oss på:

redaktionen@framsidan.net